PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W POZNANIU
ul. Zielona 8, 61-851 Poznań
Tel. (0-61) 852-15-17, 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, 19 sierpnia 2011 r.

RPZ-61/3/11/ŁD

DECYZJA NR RPZ - 15/2011

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50 poz. 331 z późn.zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu wobec UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

I. na podstawie art. 26 ust. 1 ww. ustawy uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, bezprawne działanie UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi, polegające na stosowaniu we wzorcu ogólnych warunków ubezpieczenia o nazwie „Auto&Przestrzeń Ubezpieczenie Auto Casco" postanowienia, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} kpc, o treści:
„*Ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym następuje na podstawie wyceny sporządzonej przez UNIQA TU S.A., według zasad zawartych w systemie Eurotax lub Audatex, bez podatku VAT*."

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

II. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), w związku z naruszeniem zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, w zakresie określonym w punkcie I sentencji decyzji, nakłada się na UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi karę pieniężną w wysokości **303.139 zł (słownie: trzysta trzy tysiące sto trzydzieści dziewięć złotych)** płatną do budżetu państwa. .

UZASADNIENIE

W dniu 16 sierpnia 2010 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej także „Prezesem Urzędu", „Prezesem UOKiK") działając na podstawie art. 48 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 50, poz. 331 ze zm.; dalej również uokik), wszczął postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi (dalej: UNIQA lub ubezpieczyciel), dopuściła się naruszenia przepisów uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Ww. postępowanie wszczęto m.in. w związku z informacją o zawieraniu w ogólnych warunkach ubezpieczenia pojazdów autocasco stosowanych przez UNIQA postanowienia mogącego zostać uznanym za tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod pozycją nr 1265, zgodnie z którym UNIQA rozliczając szkodę tzw. metodą kosztorysową nie uwzględnia podatku VAT w dokonywanej kalkulacji odszkodowania.

W związku z powyższym, Prezes Urzędu, pismem z dnia 27 sierpnia 2010 r., wezwał ubezpieczyciela do przekazania informacji i dokumentów niezbędnych do dokonania ustaleń stanu faktycznego sprawy, w tym przede wszystkim wzorców umów ubezpieczenia Autocasco stosowanych przez UNIQA.

Analiza otrzymanych od ubezpieczyciela informacji i materiałów wykazała, iż stosownie do postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia o nazwie „Auto&Przestrzeń Ubezpieczenie Auto Casco", UNIQA różnicuje wysokość wypłacanego konsumentowi odszkodowania w zależności od tego, czy wybierze on rozliczenie szkody metodą kosztorysową, czy też poprzez zwrot kosztów naprawy pojazdu udokumentowanych przy pomocy faktur (w pierwszej sytuacji nie uwzględnia w kalkulacji szkody podatku VAT).

Prezes Urzędu w dniu 25 lutego 2011 r., na podstawie art. 49 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 uokik, wszczął wobec UNIQA postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na stosowaniu postanowienia umownego wpisanego do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycją 1265, o którym mowa w art. 479^{45} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296, z późn. zm.) o treści:
„*Ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym następuje na podstawie wyceny sporządzonej przez UNIQA TU S.A., według zasad zawartych w systemie Eurotax lub Audatex, bez podatku VAT.*"

Ponadto, postanowieniem z dnia 25 lutego 2011 r., Prezes Urzędu do akt postępowania włączył dokumentację zgromadzoną w toku postępowania wyjaśniającego (znak: RPZ-403-39/10/ŁD).

W toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, UNIQA w piśmie z dnia 26 maja 2011 r. podniosła, iż ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym i warsztatowym ma zastosowanie do szkód częściowych, gdzie pojazd jest uszkodzony w takim stopniu, że koszt jego odbudowy nie przekracza kosztów ekonomicznie uzasadnionych. Wybór wariantu ubezpieczenia auto – casco, tj. kosztorysowy, czy warsztatowy zależy od woli ubezpieczającego. Ubezpieczający dokonuje tego wyboru przy zawarciu umowy ubezpieczenia, zaznaczając odpowiedni wariant. Zmiana wariantu ubezpieczenia jest możliwa podczas trwania umowy ubezpieczenia. Wybór wariantu ubezpieczenia ma wpływ na wysokość składki ubezpieczeniowej, o czym stanowi § 15 ust. 1 pkt 3 lit. b OWU. Zdaniem UNIQA, wprowadzenie do OWU dwóch wariantów ubezpieczenia dających ubezpieczającemu wybór metody likwidacji szkody nie stanowi praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Uznany za niedozwolony art. 8 ust. 2 pkt 2 OWU zatwierdzonych uchwałą Zarządu UNIQA nr 173/2003 z dnia 24 listopada 2003 r. wprowadzał odmienne reguły ustalania odszkodowania w zależnościom tego, czy dokonywano naprawy samochodu, czy też nie. W obowiązujących OWU zastosowanie metody ustalenia odszkodowania nie zależy od faktu naprawy pojazdu ale od woli ubezpieczającego, który dokonuje wyboru metody likwidacji szkody przystępując do ubezpieczenia. .

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi jest zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 000001201 i prowadzi działalność gospodarczą m. in. w zakresie ubezpieczenia casco pojazdów lądowych, w tym obejmujących szkody w pojazdach samochodowych.

W 2010 roku UNIQA zawarła (lub wznowiła) (*tajemnica przedsiębiorstwa*) ubezpieczeń majątkowych i osobowych nie będących ubezpieczeniami na życie, w tym (*tajemnica przedsiębiorstwa*) ubezpieczeń komunikacyjnych. Samych ubezpieczeń auto-casco UNIQA zawarła (*tajemnica przedsiębiorstwa*),

Dowód:

Pismo UNIQA z dnia 26 kwietnia 2011 roku.
(Karta akt postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów: k. 38 *)*

UNIQA w obrocie z konsumentami stosuje od dnia 1 czerwca 2009 r. ogólne warunki ubezpieczenia autocasco o nazwie „Auto&Przestrzeń Ubezpieczenie Auto Casco" (dalej OWU), które zostały zatwierdzone Uchwałą Zarządu UNIQA TU S.A. Nr 27/2009 z dnia 10 marca 2009 r. W wymienionych OWU zawarte jest postanowienie o treści „*Ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym następuje na podstawie wyceny sporządzonej przez UNIQA TU S.A., według zasad zawartych w systemie Eurotax lub Audatex, bez podatku VAT*." - § 8 ust. 2 pkt 1.

Od czasu wprowadzenia ww. postanowienia, w odniesieniu do (*tajemnica przedsiębiorstwa*) roszczeń ustalono wysokość odszkodowania w oparciu o złożone faktury, natomiast wobec (*tajemnica przedsiębiorstwa*) roszczeń wysokość odszkodowania została ustalona na podstawie kosztorysu.

Dowody:

1. Pismo UNIQA z dnia 09 listopada 2010 roku.
(Karta akt postępowania wyjaśniającego: k. 135 *)*

2. Pismo UNIQA z dnia 26 kwietnia 2011 roku.
(Karta akt postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów: k. 38 *)*

Jednocześnie, Prezes Urzędu ustalił, iż na podstawie wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 147/05), w rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczone zostało, pod pozycją nr 1265, postanowienie o następującej treści:
„*Wycena kosztów naprawy obejmuje: a) koszt robocizny ustalony wg wartości netto (bez uwzględnienia podatku) w oparciu o: - naprawcze normy czasowe określone przez producenta pojazdu lub inne, uznane przez Uniqa TU S.A, - średnią stawkę za 1 roboczogodzinę, stosowaną na terenie działalności jednostki terenowej, która zawarła umowę ubezpieczenia lub w miejscu naprawy pojazdu, pod warunkiem braku możliwości dokonania naprawy na terenie działalności ww. jednostki; b) koszty części zamiennych i materiałów według wartości netto (tzn. bez uwzględnienia podatku, cła, akcyzy, itp..) ustalonych na podstawie katalogów Eurotax, Audatex lub innych uznanych przez UNIQA TU S.A. (…)*".

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Ocena działań UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi w aspekcie zarzutu stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Podstawą do rozstrzygania sprawy w oparciu o przepisy uokik jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że powyższe miało miejsce, pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1 uokik, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów.

Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub mogą być klientami UNIQA. Interes publicznoprawny przejawia się m.in. w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 uokik, zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Artykuł 24 ust. 2 uokik stanowi, iż przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Konsumentem w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22^1 k.c. w zw. z art. 4 pkt 12 uokik). Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed działaniami przedsiębiorców, które są sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych oraz zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami. W związku z powyższym, dla uznania działania przedsiębiorcy za niezgodne z zawartym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów należy wykazać, iż spełnione zostały kumulatywnie trzy następujące przesłanki:

A) kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy;
B) jest bezprawne;
C) narusza zbiorowe interesy konsumentów.

A) Działanie przedsiębiorcy

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera legalną definicję przedsiębiorcy. Zgodnie z jej art. 4 pkt 1, pod pojęciem tym należy rozumieć m.in. przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1905 ze zm.). Natomiast w myśl art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Właściwą dla przedsiębiorcy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 ww. ustawy).

UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Łodzi jest spółką prawa handlowego wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą m. in. w zakresie organizowania i prowadzenia działalności ubezpieczonej. Nie ulega zatem wątpliwości, iż posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 uokik. Tym samym przy wykonywaniu działalności gospodarczej UNIQA podlega rygorom określonym w uokik i jej działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

B) Bezprawność działania

Bezprawność tradycyjnie ujmowana jest jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym. Jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. Źródłem tych zasad są normy prawa powszechnie obowiązującego, a także nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów (wyrok SOKiK z dnia 13 listopada 2007 r., sygn. XVII AmA 45/07). O bezprawności działania decyduje w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego *całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego* (wyrok SN z dnia 8 maja 2002 r., sygn. I PKN 267/2001). Dla stwierdzenia bezprawności działania przedsiębiorcy bez znaczenia pozostaje strona podmiotowa czynu, a zatem wina sprawcy (w

znaczeniu subiektywnym, oznaczającym wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy) i stopień tej winy, a także świadomość istnienia naruszonych norm prawnych.

Przedmiotem rozstrzygnięcia Prezesa Urzędu będzie wykazanie, że w omawianym stanie faktycznym UNIQA stosowała postanowienie wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} ustawy Kodeks postępowania cywilnego, co stanowiło naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Artykuł 24 ust.1 ustawy o ochronie (…) stanowi, iż „Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.", natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż „Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. (…)."

Do stwierdzenia praktyki, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik *(…)* konieczne jest wykazanie, iż przedsiębiorca stosuje we wzorcu umownym postanowienia, które zostały wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym stanowi art. 479^{45} *Kodeksu postępowania cywilnego.*

Na wstępie należy wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479^{36} – 479^{45} *k.p.c.*) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Tym niemniej należy pamiętać, że art. 479^{43} *k.p.c.* rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie**. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 *k.p.c.* Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy **elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego**. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(…) *stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (…)".* W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „*(…) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów z art. 23a u.o.k.ik. obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (…). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.o.k.ik. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (…)".*

Nie jest zatem konieczna literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, a której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 147/05) za niedozwolone postanowienie, które następnie zostało wpisane pod poz. 1265 do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, uznano postanowienie o treści: „*Wycena kosztów naprawy obejmuje: a) koszt robocizny ustalony wg wartości netto (bez uwzględnienia podatku) w oparciu o: - naprawcze normy czasowe określone przez producenta pojazdu lub inne, uznane przez Uniqa TU S.A, - średnią stawkę za 1 roboczogodzinę, stosowaną na terenie działalności jednostki terenowej, która zawarła umowę ubezpieczenia lub w miejscu naprawy pojazdu, pod warunkiem braku możliwości dokonania naprawy na terenie działalności ww. jednostki; b) koszty części zamiennych i materiałów według wartości netto (tzn. bez uwzględnienia podatku, cła, akcyzy, itp..) ustalonych na podstawie katalogów Eurotax, Audatex lub innych uznanych przez UNIQA TU S.A. (…)*". W uzasadnieniu wydanego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny stwierdził, iż zapis ten pozostaje w sprzeczności z art. 385 (1) § 1 kc jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interes konsumentów. W ocenie Sądu, z chwilą wyrządzenia szkody na ubezpieczycielu zaczyna ciążyć obowiązek jej naprawienia. Obowiązek ten jest niezależny od tego czy poszkodowany dokonał naprawy rzeczy czy też nie. Decyzja poszkodowanego o dokonaniu naprawy samochodu bądź jej zaniechania nie ma wpływu na wysokość doznanego uszczerbku majątkowego. Z tych względów określenie innych reguł ustalania odszkodowania, w zależności od tego czy dokonywana jest naprawa samochodu, czy też nie, w oderwaniu od wysokości szkody; tożsamej w obu przypadkach, trudno uznać za postanowienie określające jednoznacznie świadczenie główne. Stanowisko to, podzielił Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 23 maja 2007 r. (sygn. akt VI ACa 110/07) wydanym na skutek apelacji zakładu ubezpieczeń od przedmiotowego rozstrzygnięcia SOKiK. W uzasadnieniu wydanego wyroku Sąd stwierdził m.in., że *przyjęcie metody kosztorysowej do ustalania odszkodowania w istocie ogranicza odpowiedzialność pozwanej (zakładu ubezpieczeń). Niezależnie bowiem od tego, czy poszkodowany naprawił uszkodzony w wypadku pojazd, czy też podjął decyzję odmienną odnośnie uszkodzonego pojazdu, należy mu się od zakładu ubezpieczeń odszkodowanie ustalone wg zasad wynikających z art. 363 § 2 kc, w związku z art. 361 § 2 kc, co oznacza, że jego wysokość ma odpowiadać kosztom przywrócenia pojazdowi jego wartości sprzed wypadku. Gdy zatem naprawa pojazdu przywróci mu jego wartość sprzed wypadku, odszkodowanie winno odpowiadać kosztom takiej właśnie naprawy (z uzasadnienia uchwały SN z dnia 15.11.2001 r. sygn. akt III CZP 68/01).*

Mając na uwadze przepisy kodeksu cywilnego, przede wszystkim przepis art. 363 § 2 kc, wysokość odszkodowania powinna być ustalona wg cen części zamiennych i usług koniecznych do wykonania naprawy. Jeśli zaś wg ustawy o cenach (Dz. U. z 2001 r. Nr 97 poz. 1050 z późn. zm.) – art. 3 ust. 1 pkt 1, cena jest wartością wyrażoną w jednostkach pieniężnych, którą kupujący jest obowiązany zapłacić przedsiębiorcy za towar lub usługę, przy czym w cenie uwzględnia się podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy, a na podstawie odrębnych przepisów sprzedaż towaru (usługi) podlega obciążeniu podatkiem od towarów i usług oraz podatkiem akcyzowym, to ceną naprawy pojazdu jest cena części zamiennych i usług obejmująca podatek VAT. W uzasadnieniu wydanego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał ponadto, iż podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17.05.2007 r. (sygn. akt III CZP 150/06).

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Apelacyjny, uznał iż ukształtowanie postanowienia umownego nierespektującego wyżej przedstawionych zasad, uznać należy za przejaw niedozwolonego ograniczenia kontraktowej odpowiedzialności ubezpieczyciela.

We wzorcach umownych, którymi posługuje się UNIQA zamieszczone jest postanowienie o treści „*Ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym następuje na podstawie wyceny sporządzonej przez UNIQA TU S.A., według zasad zawartych w systemie Eurotax lub Audatex, bez podatku VAT*."

W ocenie Prezesa Urzędu, powyższe oznacza, iż UNIQA stosuje klauzulę tożsamą z zakwestionowaną wyrokiem Sąd Apelacyjny z dnia 23 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 147/05). Obie klauzule wywołują bowiem takie same skutki.

Postanowienie stosowane przez UNIQA ustala zasady wypłaty odszkodowania z ubezpieczenia pojazdu autocasco w sposób tożsamy z postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod pozycją nr 1265. W obydwu postanowieniach odmienne określono reguły ustalania odszkodowania, w zależności od tego czy dokonywana jest

naprawa samochodu, czy też nie. Zgodnie z zasadami rozliczenia szkody zawartymi w obydwu postanowieniach, wypłatę odszkodowania z uwzględnieniem podatku VAT przewidziano jedynie w sytuacji wyboru opcji naprawy pojazdu – w sytuacji wyboru rozliczenia szkody metodą kosztorysową, przy kalkulacji wysokości odszkodowania nie uwzględniano podatku VAT.

Tożsamość aktualnej klauzuli z poprzednio stosowaną polega więc na tym, że konsument, który wybierze tzw. kosztorysowy wariant rozliczenia szkody nie uzyskuje pełnego odszkodowania, a jedynie takie, które zostanie pomniejszone o wartość podatku VAT. Tego rodzaju skutek jest z kolei sprzeczny z zasadą pełnego odszkodowania. Wymaga przy tym podkreślenia fakt, iż taki sam negatywny dla konsumentów skutek występuję niezależnie od różnic w literalnym brzmieniu obu ww. postanowień.

Odnosząc się do zgłoszonych w trakcie postępowania przed Prezesem Urzędu uwag UNIQA, zgodnie z którymi obecne postanowienie nie narusza uprawnień konsumenta, ponieważ może on podjąć decyzję o wyborze właściwego trybu likwidacji szkody (tj. z lub bez VAT) już na etapie zawierania umowy ubezpieczenia należy wskazać co następuje:

Na wstępie zauważyć należy, iż już z chwilą wpisania określonego postanowienia wzorca umownego do tzw. rejestru klauzul umownych, jest ono niedozwolone. Oznacza to, iż niezależnie od okoliczności umieszczenia danej klauzuli we wspomnianym rejestrze, przedsiębiorcy nie mogą jej stosować w obrocie z konsumentami.

Podkreślenia wymaga bowiem fakt, iż kontrola wzorców umownych jest przeprowadzana przez sąd w sposób abstrakcyjny, tj. niezależnie od okoliczności określonej sprawy. Natomiast, badane jest, czy na skutek umieszczenia określonych postanowień we wzorcu nie dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów.

Jak wskazano powyżej, we wcześniejszych wyrokach sądowych jako rażące naruszenie interesów konsumentów, traktowany był fakt, iż nie otrzymują oni pełnego odszkodowania, a rekompensatę pomniejszoną o wielkość podatku VAT. Wobec tego zauważyć należy, iż już samo brzmienie kwestionowanego w tym postępowaniu postanowienia wzorców AC jest wyraźnie zbliżone do tego, które zostało uznane za niedozwolone w przywołanych powyżej wyrokach sądowych. Chodzi o to, iż również na podstawie postanowienia wzorca umownego kwestionowanego w przedmiotowym postępowaniu dochodzi do takiego samego jak wcześniej naruszenia interesów konsumentów polegającego na tym, iż nie uzyskują oni pełnego odszkodowania. **Niewątpliwie więc obecna praktyka UNIQA mieści się w ramach poprzedniej.**

Należy również wyraźnie podkreślić, iż wbrew zapewnieniom UNIQA, zgodnie z którymi umowa AC może być zawarta jedynie po wyborze odpowiedniego wariantu odszkodowania, w toku postępowania przed Prezesem Urzędu pozyskane zostały dokumenty, z których wynika, że w praktyce zawierania umów ubezpieczeniowych AC zdarzają się wypadki, w których nie ma określonego odgórnie wariantu odszkodowania (tj. warsztatowego lub kosztorysowego). **Wyjaśnienia więc przedsiębiorcy, iż to konsument każdorazowo decyduje o wyborze odszkodowania nie zasługują na uznanie.**

Podsumowując, zauważyć należy, iż stosowanie kwestionowanego postanowienia niesie analogicznie negatywne dla konsumenta skutki, jak w przypadku wcześniejszej praktyki przedsiębiorcy, o której było mowa w ww. orzeczeniach sądów. W konsekwencji, praktykę UNIQA polegającą na stosowaniu postanowienia o treści: „*Ustalenie odszkodowania w wariancie kosztorysowym następuje na podstawie wyceny sporządzonej przez UNIQA TU S.A., według zasad zawartych w systemie Eurotax lub Audatex, bez podatku VAT*.”, uznać należy za bezprawną.

C) Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Zarówno stosowanie postanowień wzorców umowy tożsamych z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, jak i stosowanie postanowień sprzecznych z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa może

być uznane za niedozwoloną praktykę opisaną w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pod warunkiem, iż zachowania te naruszają zbiorowy interes konsumentów.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie podaje definicji „zbiorowego interesu konsumentów", wskazując jednak w przepisie art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów oznacza zatem narażenie na uszczerbek interesów znacznej grupy lub wszystkich konsumentów, poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą tak działania, jak i zaniechania. Ponadto, godzenie w zbiorowe interesy konsumentów może polegać zarówno na ich naruszeniu, jak i na zagrożeniu ich naruszenia. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy. W jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy stwierdził, iż *nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów można wszcząć tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczbie potencjalnych konsumentów* (wyrok SN z dnia 12 września 2003 r., I CKN 504/01).

Dla stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów istotne jest ustalenie, że konkretne działanie przedsiębiorcy nie ma ściśle określonego adresata, lecz jest kierowane do nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów. Jak podnosi się w doktrynie, w pojęciu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów mieści się także działanie przedsiębiorcy skierowane wprawdzie do oznaczonych (zindywidualizowanych), ale za to dostatecznie licznych konsumentów, o ile przy tym konsumentów tych łączy jakaś wspólna cecha rodzajowa. Wówczas bowiem poszkodowana zostaje pewna grupa konsumentów, nie będąca jedynie – z punktu widzenia przedsiębiorcy stosującego daną praktykę – zbiorowością przypadkowych jednostek, lecz stanowiącą określoną i odrębną kategorię konsumentów, reprezentującą w znacznym stopniu wspólne interesy (M. Szydło, Publicznoprawna ochrona zbiorowych interesów konsumentów, Monitor Prawniczy 2004/17/791). Należy zatem przyjąć, że zbiorowy interes konsumentów nie musi odnosić się do nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zindywidualizować, gdyż brak indywidualizacji nie sprzeciwia się możliwości wyodrębnienia kategorii bądź zbioru konsumentów o pewnych cechach. Oznacza to, że nie ilość faktycznych, potwierdzonych naruszeń, ale przede wszystkim ich charakter, a w związku z tym możliwość (chociażby tylko potencjalna) wywołania negatywnych skutków wobec określonej zbiorowości przesądza o naruszeniu zbiorowego interesu.

W niniejszej sprawie bez wątpienia mamy do czynienia z naruszeniem praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów. Prezes Urzędu podejmując rozstrzygnięcie zawarte w niniejszej decyzji nie opierał się na indywidualnych przypadkach przedstawianych przez konsumentów, a wziął pod uwagę okoliczność, iż działania UNIQA skierowane były do potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów. W omawianym przypadku naruszenie przejawia się stosowaniem w obrocie postanowienia uznanego uprzednio przez sąd za sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszające interes konsumenta. Zbiorowy interes realizuje się natomiast poprzez fakt, iż w niniejszej sprawie bezprawne działanie UNIQA narusza prawa licznej oraz nieoznaczonej grupy konsumentów – to jest wszystkich konsumentów będących już klientami UNIQA, którzy zawarli umowę ubezpieczenia autocasco zawierającą niedozwolone postanowienie. Każdy bowiem z ww. jak i potencjalnych klientów może otrzymać odszkodowanie ustalone na zasadach uznanych, wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23 października 2006 r. (sygn. akt XVII AmC 147/05), za niedozwolone.

W rozpatrywanym stanie faktycznym postępowanie UNIQA nie dotyczy zatem interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi.

W świetle powyższego, uznać należy, iż praktyka ubezpieczyciela wskazana w pkt I sentencji decyzji narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 uokik, w sytuacji stwierdzenia naruszenia zakazu określonego w art. 24 uokik, Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania.

Mając na uwadze powyższe, orzeka się jak w pkt I sentencji niniejszej decyzji.

Kara pieniężna

Stosownie do art. 106 ust. 1 pkt 4 uokik, Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 uokik. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów wprowadziła zatem zasadę fakultatywności kar nakładanych przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorców, którzy dopuścili się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Przedmiotowa ustawa nie przesądza bezwzględnie o wysokości kary nakładanej przez Prezesa Urzędu, który decydując o tym w każdym konkretnym przypadku, kieruje się założeniem, że sankcja musi spełniać zarówno funkcję represyjną, jak i prewencyjną (dyscyplinującą). Przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, o których mowa w art. 106-108 uokik, Prezes Urzędu powinien wziąć pod uwagę w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia uokik, a także uprzednie naruszenie przepisów uokik (art. 111).

Za udowodnione należy uznać, iż doszło do naruszenia przez UNIQA określonego w art. 24 uokik zakazu w sposób określony w pkt I sentencji niniejszej decyzji. W niniejszej sprawie Prezes Urzędu uznał za zasadne skorzystanie z przysługującego mu na mocy przepisów uokik uprawnienia do nałożenia kary pieniężnej w sytuacji stosowania przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, przede wszystkim mając na uwadze charakter stosowanej przez UNIQA praktyki polegającej na stosowaniu postanowienia uznanego uprzednio przez sąd za niedozwolone. W ocenie Prezesa Urzędu, nałożenie na przedsiębiorące kary pieniężnej spełni zarówno funkcje represyjną, jak i prewencyjną (w szczególności stanowić będzie dla innych przedsiębiorców czytelny komunikat, iż stosowanie postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych może wiązać się z zastosowaniem wobec nich niniejszego środka).

Ponieważ w 2010 r. UNIQA uzyskała przychód w wysokości (*tajemnica przedsiębiorstwa*), maksymalna kara pieniężna, jaka może zostać nałożona na przedsiębiorcę w oparciu o ww. przepis wynosi po zaokrągleniu (*tajemnica przedsiębiorstwa*).

Ustalając wymiar kary pieniężnej Prezes Urzędu w pierwszej kolejności **dokonał oceny wagi stwierdzonej praktyki**. W ocenie Prezesa Urzędu, wskazane w sentencji decyzji naruszenie przez UNIQA zbiorowych interesów konsumentów nie sposób uznać za nieistotne, co uzasadniałoby odstąpienie przez Prezesa Urzędu od nałożenia na UNIQA kary. Należy bowiem zauważyć, iż bezpośrednim skutkiem stosowania niedozwolonej klauzuli przez UNIQA jest fakt, iż odszkodowania uzyskiwane na podstawie ubezpieczeń auto-casco są pomniejszane o stawkę podatku VAT. W konsekwencji, poszkodowany nie otrzymuje odszkodowania umożliwiającego naprawienie poniesionej szkody w pełnym zakresie. Tym samym posługiwanie się przez ubezpieczyciela kwestionowanym postanowieniem OWU narusza istotne interesy ekonomiczne konsumentów.

Jednocześnie, ustalając wymiar kary, Prezes Urzędu wziął pod uwagę okres stosowania praktyki, który w niniejszej sprawie trwa przynajmniej od dnia 01 czerwca 2009 r.

W związku z powyższym, Prezes Urzędu uznał, iż natura naruszenia uzasadnia ustalenie wyjściowego poziomu kary pieniężnej na poziomie (*tajemnica przedsiębiorstwa*) przychodu

uzyskanego przez UNIQA w 2010 r.,W ten sposób ustalona po zaokrągleniu została kwota w wysokości (*tajemnica przedsiębiorstwa*) zł.

Następnie, nakładając karę pieniężną określoną w art. 106 ust. 1 pkt 4 uokik, Prezes Urzędu wziął pod uwagę konieczność spełnienia przesłanek podmiotowych, tj. stwierdzenia, że określone w ww. przepisie naruszenie dokonane było co najmniej nieumyślnie. Konieczność brania pod uwagę tej przesłanki w przypadku stosowania kar pieniężnych określonych w art. 106 ust. 1 pkt 4 uokik wynika bezpośrednio z treści tego przepisu.

Jak wskazano w niniejszej decyzji, konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w rejestrze niedozwolonych postanowień umownych jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. W ocenie Prezesa Urzędu, UNIQA - podmiot profesjonalny, działający od wielu lat na rynku ubezpieczeniowym - powinien posiadać wiedzę, iż kształtowanie zasad wypłaty odszkodowania w sposób wskazany w postanowieniu, o którym mowa w pkt I sentencji decyzji zostało uznane przez SOKiK za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes konsumenta (wyrok z dnia 23 października 2006 r., sygn. akt XVII AmC 147/05) i jako takie zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod pozycją nr. 1265. Tym bardziej, iż ww. postanowienie zostało zamieszczone w rejestrze w następstwie pozwu wniesionego przeciwko UNIQA.

W związku z powyższym, w ocenie Prezesa Urzędu, UNIQA nie może skutecznie dowodzić braku świadomości naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Uzasadnione jest więc stwierdzenie, że działania UNIQA miały charakter umyślny.

Następnie, Prezes Urzędu ocenił czy w niniejszej sprawie zachodzą okoliczności mogące mieć wpływ na wymiar kary. W świetle poczynionych ustaleń, Prezes Urzędu nie dostrzegł okoliczności mogących mieć wpływ na obniżenie kary.

Jednocześnie, przy miarkowaniu kary za okoliczności obciążające uznano opisaną powyżej umyślność naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przez UNIQA. Uwzględniając przesłankę umyślności wzięto również pod uwagę fakt, iż w przypadku naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień umownych wpisanych do rejestru przez UNIQA stosowała postanowienie uznane za niedozwolone w wyniku powództwa wytoczonego wobec niej.

Uwzględniono również okoliczność, iż skutki praktyki UNIQA wskazanej w sentencji decyzji miały miejsce na terytorium całego kraju.

Przy miarkowaniu kary jako okoliczności obciążające wzięto zatem pod uwagę:

1. umyślność naruszenia zbiorowych interesów konsumentów;
2. ogólnopolski zasięg naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Prezes Urzędu uznał, iż zaistniałe w niniejszej sprawie okoliczności obciążające uzasadniają zwiększenie wyjściowego poziomu kary o (*tajemnica przedsiębiorstwa*).

W świetle powyższych okoliczności wysokość kary po zaokrągleniu ustalono na **poziomie 303.139 złotych (słownie: trzysta trzy tysiące sto trzydzieści dziewięć złotych)**. Oznacza to, że nałożona na UNIQA kara pieniężna mieści się w granicach wyznaczonych przez art. 106 ust. 1 pkt 4 uokik i jednocześnie **stanowi** około (*tajemnica przedsiębiorstwa*) **przychodu osiągniętego przez** UNIQA **w 2010 r.** oraz (*tajemnica przedsiębiorstwa*) kary, jaką Prezes Urzędu miał prawo nałożyć na przedsiębiorcę.

Decydując o nałożeniu kary i jej wysokości wzięto pod uwagę wszystkie ww. okoliczności, jak i możliwości finansowe przedsiębiorcy. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania, tak aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. Z drugiej strony należy też podkreślić wymiar edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka oraz wyrazić nadzieję, że odniesie on

spodziewany skutek na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary, należy zwrócić uwagę na jej wymiar ogólny, funkcję odstraszającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

W ocenie Prezesa Urzędu kara wymierzona w tej wysokości jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Prezes Urzędu, kierując się potrzebą zdecydowanego przeciwdziałania stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał, że orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla strony niniejszego postępowania. W tym przypadku kara powinna spełnić jednak przede wszystkim funkcję prewencyjną i wychowawczą, tak aby zapobiec w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przyczyniając się do zapewnienia trwałego zaniechania naruszania przez UNIQA w przyszłości reguł odnoszących się do ochrony praw konsumentów.

Wobec powyższego, orzeczono jak w punkcie II sentencji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 uokik, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 uokik w związku z art. 479 (28) § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury UOKiK w Poznaniu
Jarosław Krüger

Otrzymuje:

Jolanta Włodarczyk radca prawny
UNIQA Towarzystwo Ubezpieczeń S.A.
ul. Gdańska 132
90-520 Łódź